

Programma

Iesniedz?js: Progres?vie biedri

Nosaukums: Re?ioni, kas att?st?s

Motion text

1 **Reģioni, kas attīstās**

2 **Preambula**

3 **Reģionu attīstība ir nacionālās drošības, demogrāfiskās stabilitātes un sociālās**
4 **taisnīguma pamats. Latvijā iedzīvotāju skaits turpina samazināties, reģioni cieš**
5 **no depopulācijas, talantu aizplūšanas un nevienlīdzīgas piekļuves resursiem. Mēs**
6 **investēsim reģionos ar taisnīgu nodokļu sadali, pieejamiem mājokļiem,**
7 **kvalitatīvu izglītību un veselības aprūpi, kultūras un digitālo infrastruktūru,**
8 **kā arī talantu piesaistes programmām, izmantojot ES fondu potenciālu un valsts**
9 **politikas mērķtiecību, lai stiprinātu vietējās kopienas un radītu iespējas**
10 **ikvienam Latvijas iedzīvotājam neatkarīgi no dzīvesvietas.**

11 **Mēs neredzam reģionus kā atsevišķas problēmu zonas, bet kā valsts potenciālos**
12 **izaugsmes motorus – ar saviem dabas resursiem, cilvēktalantiem, kultūras**
13 **mantojumu un uzņēmējdarbības iespējām. Lai to īstenotu, nepieciešama drosmīga,**
14 **cilvēkcentrēta un ilgtermiņa politika: mērķētas investīcijas infrastruktūrā un**
15 **stratēģiskos projektos, pakalpojumu izlīdzināšana visā valstī, dzīves kvalitātes**
16 **celšana caur vidi, kultūru un zaļo pāreju, fiskālā pašpietiekamība pašvaldībām**
17 **un jauniešu reāla iesaiste lēmumu pieņemšanā jau no 16 gadu vecuma. Tikai**
18 **stipri, pašpietiekami un lepni reģioni nodrošina stipru, saliedētu un**
19 **ilgtspējīgu Latviju – valsti, kur ikviens novads ir nevis izdzīvošanas**
20 **teritorija, bet attīstības, lepnuma un nākotnes vieta visiem tās iedzīvotājiem.**

21 **Galvenās prioritātes:**

- 22 • Pieejams un kvalitatīvs pamatfunkciju pakalpojums ikvienā Latvijas
23 pašvaldībā

- 24 • Finanšu pašpietiekamība un taisnīga naudas sadale reģioniem

- 25 • Liela mēroga investīcijas reģionālajos izaugsmes centros

- 26 • Darbaspēka piesaiste un tam mērķētais atbalsts reģiona mērķu sasniegšanai

- 27 • Iedzīvotāju iesaiste pašvaldības attīstības veicināšanā

28 Galveno prioritāšu īss apakšpunktu apraksts (nav prioritāra secība):

29 1. Jauniešu balsstiesības pašvaldību vēlēšanās no 16 gadu vecuma

30 Latvijā jaunieši 16–17 gadu vecumā jau mācās, strādā, maksā nodokļus un dzīvo
31 konkrētās pašvaldībās, taču lēmumi par viņu ikdienu (skolas, jauniešu centri,
32 transports, kultūra) tiek pieņemti bez viņu balss, radot atsvešinātību un zemu
33 politisko iesaisti. Piedāvājums groza Pašvaldības domes vēlēšanu likumu, nosakot
34 balsstiesības no 16 gadiem pašvaldību līmenī un paralēlu pilsoniskās izglītības
35 stiprināšanu skolās. Mērķis ir veidot demokrātijas ieradumu no agras bērnības,
36 palielināt jauniešu aktivitāti par 10–15 %, mazināt emigrācijas motivāciju un
37 nodrošināt, ka nākamās paaudzes intereses tiek reāli pārstāvētas vietējos
38 lēmumos, kā to jau veiksmīgi dara Igaunija, Skotija, Velsa un Austrija.

39 2. Celma nodoklis meža izstrādei

40 Privātā mežizstrāde rada smagu slodzi uz pašvaldību ceļiem, ainavu un
41 rekreāciju, bet pašvaldības no tās gandrīz neko nesaņem, jo 10 % IIN nonāk tikai
42 valstī. Jaunais 2 % nodoklis no bruto ieņēmumiem par meža izstrādi tiek
43 piemērots papildus esošajiem nodokļiem un pilnībā automātiski pārskaitīts tās
44 pašvaldības budžetā, kurā mežs fiziski atrodas, ar stingru nosacījumu – nauda
45 drīkst tikt izmantota tikai vietējo ceļu uzturēšanai un remontam. Tas kompensē
46 degradāciju, mazina reģionālo nevienlīdzību, īpaši nabadzīgākos mežainos

47 novados, dod 5–15 milj. € gadā papildu ieņēmumus un rada taisnīgumu: nauda
48 paliek tur, kur mežs tiek cirsts un sekas izjūt vietējie iedzīvotāji.

49 3. Taisnīgs, stabils un cilvēkcentrēts pašvaldību finanšu izlīdzināšanas 50 modelis

51 Esošais PFI modelis rada nestabilitāti, pārāk lielu slogu Pierīgai un Rīgai,
52 ignorē reālās izmaksas un riskē samazināt attīstības spēju. Jaunais modelis gada
53 saglabā izlīdzināšanu, bet ievieš pakāpenisku IIN sadali (līdz 20 % pēc
54 darbavietas), jaunu koeficientu formulu, atstāj dotācijas ārpus PFI un nosaka
55 juridisku garantiju, ka nevienai pašvaldībai nav neto ieņēmumu krituma (valsts
56 piefinansē, ja nepietiek). Tas nodrošina prognozējamību, visām pašvaldībām
57 inflācijas koriģētu pieaugumu, stimulē nodarbinātību un dod Reģioniem kā arī
58 Rīgas un Pierīgas areālam resursus attīstībai, mazinot svārstības un reģionālo
59 spriedzi.

60 4. Paaugstināts nekustamā īpašuma nodoklis degradētiem īpašumiem

61 Esošā 3 % likme graustiem bieži nav pietiekams stimuls – simtiem degradējošu ēku
62 stāv gadu desmitiem, rada drošības riskus, pazemina īpašumu vērtību un degradē
63 vidi. Pašvaldībām tiek dota tiesība piemērot līdz 10 % likmi gadā tikai ēkām,
64 kas pēc oficiāla brīdinājuma 12 mēnešos nav sakoptas vai nojauktas, ar vienotu
65 valstisku graustu klasifikācijas metodiku. Tas motivē īpašniekus rīkoties ātri,
66 samazina pašvaldību izmaksas nojaukšanai, uzlabo pilsētvidi un lauku ainavu, dod
67 6–9 milj. € papildu ieņēmumus un efektīvi cīnās ar “graustu miljonāriem”,
68 saglabājot samērīgumu (neattiecas uz apdzīvotām mājām).

69 5. Uzņēmumu ienākuma nodokļa daļas novirzīšana pašvaldībām (Somijas modelis)

70 Viss UIN nonāk valstī, bet reģioni nesaņem tiešu labumu no vietējiem uzņēmumiem,
71 kas pastiprina Rīgas koncentrāciju un depopulāciju. 30 % no UIN automātiski
72 pārskaitāms pašvaldībai pēc uzņēmuma juridiskās adreses vai galvenās darbības
73 vietas (pēc VID datiem), nauda kā vispārējie ieņēmumi izmantojama izglītībai,
74 infrastruktūrai un uzņēmējdarbībai. Tas stimulē reģionālu uzņēmējdarbību, rada
75 40–60 milj. € papildu ieņēmumus, palielina jaunu uzņēmumu reģistrāciju par ≥ 25 %
76 ārpus Rīgas un veido taisnīgu modeli, kur nauda “atgriežas tur, kur business
77 aug”, kā Somijā.

78 6. Centralizēta izglītības finansēšana bez starpnovadu norēķiniem

79 Starpnovadu norēķini rada strīdus, administratīvu slogu un ierobežo skolēnu
80 brīvu izvēli, kavējot reģionālo skolu specializāciju. Pilnībā centralizēta
81 valsts finansēšana: nauda par katru skolēnu tieši iestādei neatkarīgi no
82 dzīvesvietas, caur IZM/VISC reāllaikā, atceļot visus savstarpējos norēķinus. Tas
83 novērš nevienlīdzību, samazina birokrātiju par 20–30 %, veicina izglītības
84 kvalitāti un mobilitāti starp novadiem, ļauj skolām konkurēt ar saturu un
85 stiprina reģionālos izglītības centrus.

86 7. Vienoti digitālie standarti reģionos – augstas veiktspējas internets un 87 kiberdrošība

88 Reģionālajās publiskajās iestādēs (skolās, pašvaldībās, bibliotēkās, veselības
89 punktos) interneta ātrums, IT drošība un sistēmas atšķiras dramatiski, radot
90 digitālo plaisu un kavējot e-pakalpojumus. Valsts nosaka obligātus minimālos
91 standartus ātrumam, drošībai un vienotiem risinājumiem, centralizē kritisko
92 infrastruktūru un piešķir mērķētu finansējumu modernizācijai. Tas nodrošina
93 vienlīdzīgu piekļuvi digitālajiem pakalpojumiem, stiprina kiberdrošību, atvieglo
94 attālināto darbu un izglītību, padarot reģionus pievilcīgākus iedzīvotājiem un
95 uzņēmējiem.

96 8. Reģionālā talantu piesaistes un mobilitātes programma

97 Reģioni cieš no hroniska ārstu, pedagogu un sociālo darbinieku trūkuma, kas
98 apdraud pakalpojumu pieejamību. Vienota valsts programma piedāvā kompleksu
99 atbalstu: mobilitātes pabalsti līdz 10 000 €, mājokļa subsīdijas, 3 gadu nodokļu
100 atvieglojumi, mentorings un tālākizglītība, sadarbībā ar pašvaldībām vajadzību
101 kartēšanai. Tas samazina vakanču īpatsvaru par $\geq 30\%$, palielina noturēšanos līdz
102 75 % un uzlabo publisko pakalpojumu kvalitāti reģionos par $\geq 25\%$, iedvesmojoties
103 no Somijas un Kanādas veiksmīgajiem modeļiem.

104 9. Ietekmes uz sabiedrību novērtējums vēja parkiem

105 Vēja parku attīstība sastopas ar masveida pretestību, jo IVN aptver tikai
106 ekoloģiju, bet ignorē dzīves kvalitāti, ainavu un kopienas intereses. Lieliem
107 projektiem ieviešams obligāts Ietekmes uz sabiedrību novērtējums, kas būtu daļa
108 not IVN procesa iekļaujot agrīnu iedzīvotāju iesaisti, sociālo aspektu
109 izvērtējumu un atbildes mehānismu. Tas samazinātu konfliktus un tiesvedības,
110 palielinātu sabiedrības atbalstu, saīsinātu projektu ciklu un nodrošinātu
111 taisnīgu zaļo pāreju ar vietējo kopienu ieguvumiem.

112 10. Mājokļu pieejamības programma reģionos

113 Reģionos hipotekārā kreditēšana ir tikai 1–3 % no IKP, novecojis fonds netiek
114 atjaunots, attīstītāji neceļ jaunus namus. Limits palielināts no 74 000 € līdz
115 150 000 € mājokļa iegādei, būvniecībai vai renovācijai ārpus Rīgas/Pierīgas, ar
116 uzsvāru uz aizņēmēja maksātspēju, ne tikai īpašuma vērtību. Tas stimulē ģimeņu
117 pārcelšanos, palielina jaunu mājokļu būvniecību par ≥ 45 %, atdzīvina dzīvojamo
118 fondu un rada reālu iespēju dzīvot reģionos bez milzīga pašu kapitāla.

119 11. Reģionālās attīstības atbalsta paka 2028–2034 – ES fondu speciālā aploksne
120

121 Esošie ES fondi ir sadrumstaloti mazos projektos, kas nespēj radīt izrāvienu.
122 Latvijai jāizcīna jauna speciāla aploksne 600–800 milj. € apmērā (2028–2034)
123 tikai lieliem stratēģiskiem projektiem pašvaldībās (>5 milj. €): infrastruktūra,
124 biznesa parki, izglītības/veselības klasteri, ar tiešu piešķiršanu pašvaldībām
125 un privātā kapitāla piesaisti. Tas rada 8–10 tūkstošus darbavietu, palielina
126 reģionu IKP par 12–15 % un veido spēcīgus attīstības centrus, kas piesaista
127 investorus un iedzīvotājus, mazinot atpalicību no galvaspilsētas.

128 12. Transporta kompensācijas pierobežas ģimenēm

129 Piedāvājums paredz izveidot mērķētu transporta kompensācijas programmu
130 pierobežas teritorijās ar Krieviju un Baltkrieviju (Ziemeļvidzeme un Latgale).
131 Ģimenēm ar bērniem, kuru abi vai viens vecāks ir nodarbināts un ikdienas
132 pārvietošanās rada papildu slogu (garas distances, ierobežots sabiedriskais
133 transports, augstas izmaksas), tiek piešķirts 100 € mēnesī uz vienu ģimeni.
134 Kompensācija sedz degvielu, sabiedrisko transportu vai koplietošanas
135 pakalpojumus. Finansējums nāk no nākamā ES daudzgadu budžeta (2028–2034)
136 speciālās aploknes pierobežas reģionu attīstībai un drošībai (Eastern Border
137 Regions support).